

*Overheidsinmenging in de
zeevisserij*

*Get a history, become criminal, de
vissers-piraten Walraversyde*

Prof. Dr. Dries Tys, VUB
Kunstwetenschappen &
Archeologie



Middeleeuwse Zeevissers

- Grote gemeenschap
- Lang van huis weg
- Kapiteins aan top hiërarchie
- Kennis van zee en zeeroutes
- Gewelddadigheid en kaapvaart
- Idee van marginaliteit



Vis voor de kerk: sober bloedloos en sexloos

Vis aan tafel: haring, goedkope bron van calorieën, ook feest!



Huwelijksfeest in vasten, Italië 14de eeuw: drankje met suikergoed, vijgen met gepelde amandelen, grote vissen in pepersaus, soep van amandelmelk, suiker en specerijen, zoute paling, gebakken snoek in mosterdsaus, warme wijn, vruchten



*de visschers die wonen
upte yden vander zee die
ghaen bi daghe ende bi
nachte due de vorseide
dunen upt vloedeninc te
hare scepen om te vaerne
ter zee*

*12^e-14^e eeuw: meer dan 30 vissershavens en aanlegplaatsen: Witzant,
Dijkland, Zandgat, Hildernesse, Kales, Peternesse, Coulogne, Marck, Ooie,
Sint-Folkwin, Loon, Mardyck, Sinte, Duinkerke, Hyte, Tetegem, Yde van
Zuydcoote, Ghyvelde, Koksyde, Nieuwe Yde, Nieuwpoort, Lombardsyde,
Walraversyde, Oostende, Blutsyde, Yde van Wenduine,
Scarphout/Blankenberge, Wayn, Heist, Muide, Slepeldamme, Koksyde bij
Sluis, Waterdunen, Hugevliet, lapscheure, Biervliet, etc ...*

Overheid en visserij: al 10^{de} eeuw:
vorstelijk recht op jacht op zeezoogdieren



10de eeuw: Vlaamse grafelijke harpoenvissers

1121: geschenk pinam de cetam aan Sint-Woksbergen

*1396: bruivis en drie zeehonden als geschenk aan Bisschop
Luik*

Paling: feodalisering van open milieu



11de eeuw: Wisbech: rente van 33.000 palingen

10de/11de eeuw: inrichten palincsetes als statusgoed

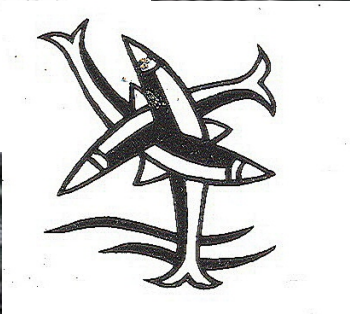
Grafelijke vismarkten



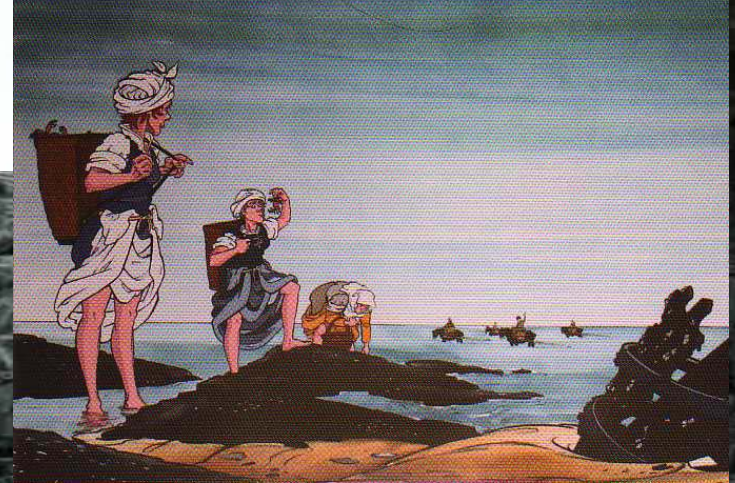
Copyright www.belgiumview.com



Copyright www.belgiumview.com



Vissersnederzettingen ontstaan in grafelijke domeinen



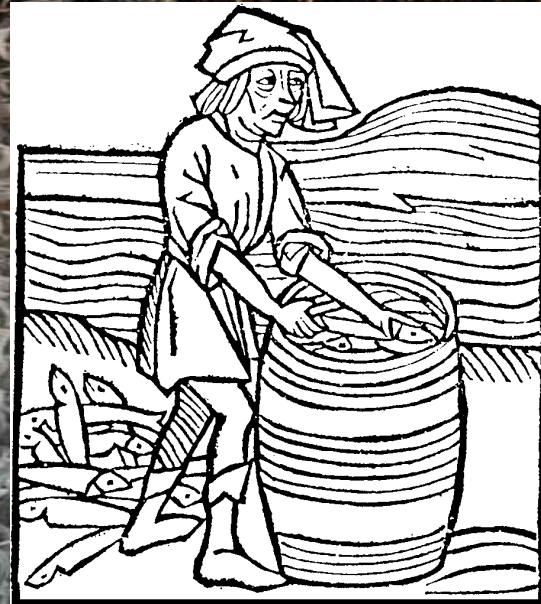
Walraversyde: idee van marginaliteit

- 1479: *dat de lieden van Walraversyde scamel lieden zyn, daerof den meesten daeghelicx ter zee varen moeten ende dandere huere ambochten doene, waerby zy hueren nootdorst winnen moeten om by te levne*

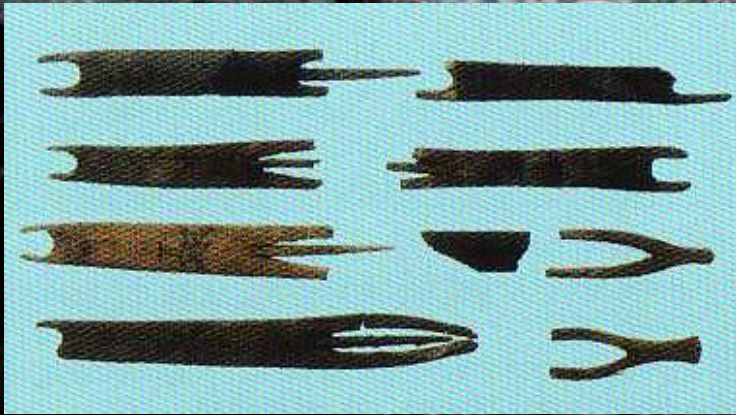
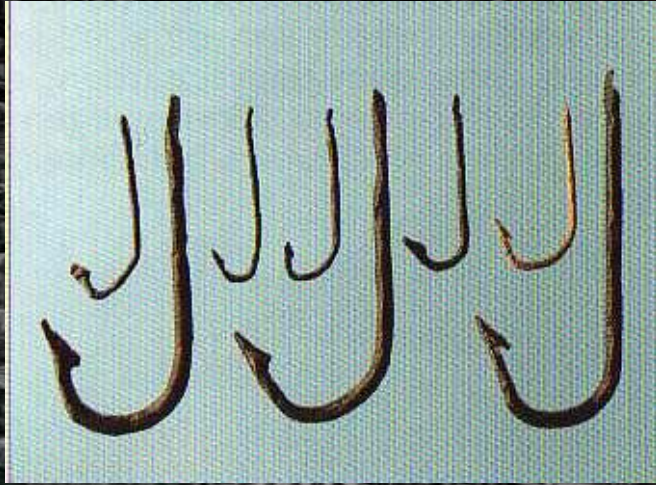


Walraversyde: kennis van zee, milieu en techniek

- 23 september 1449: *te Walravensyde omme aldaer advys te nemene metten stiermans ende ouderlinghen hoe men best de grote scep en ter Sluus int Zwin bringhen zal zonder breken ende wat voorzienichede men hebben zal vanden “quaden zoute daer de visschers haren harynck ende visch mede zouten*



Walraversijde



Contacten met de hogere politieke autoriteiten



1385-1387:
Vlaanderen/Bourgondië
steunt Frankrijk in oorlog met
Engeland.

“Admiraals van de zee”
nemen vissersboten aan om
deel uit te maken van vloot

Konvooiëring +
oorlogsvoering + kaapvaart =
zelfde

Brugge, Ieper en Gent
verzetten zich hiertegen

Kaapvaart en piraterij

AR, Rekenkamer, nr. 42527 (1403-1404): 37v^o : “Willem van Messeem ende Jan van Boeyegheem ts maendaechs den 13sten dach in november te Brucghe met den ghedeputerden vanden steden ter parlamente daer de maren camen dat die van Biervliet, Hughevliete, Blankenberghe, Oostende, **Wilravenshide** ende vander Nieuwerpoort elc bi wilen hadden ter zee gheweist ende der coopliden van Ingheland ende ooc Hollanders ende Oosterlinghen goet ghenomen ter zee ende te land ghebrocht daer zijt onderlingh ghedeelt haddenu up dwelke de voorseide ghedeputerde van den steden raet ende avys hadden dit nemmer gheschien zoude ende drougen over een te zendene an onsen gheduchten heere vanden welken elc vanden ghedeputerden vanden steden namen haer verhalen.”.

AR, Rekenkamer, nr. 42528: 13r^o : “Jan Zuerinck ende Jan de Baenst swondaeghs den laetsten dach in april te Heys, te **Wilravenshyde**, omme de zeelieden te verbiedene van sghemeens lands weghe dat zij gheene rebelhede doen zouden up Inghelsche iof up andre varende bider zee up de vrientscepe vander lande”.

Kaapvaart en piraterij

- 23 april 1404: *te Blankenberghe, t'Oostende, Wilravenshide, Lombardien, Nieupoort, Dunkerke ende te Greveninghe omme te sprekene met ... den sciplieden, hemlieden te zecghene van t'ghemeens lands weghe dat niemant uut varen zoude ter zee noch laten varen omme roven of om yement scade te doene, iof het ne ware bi bevelle van onsen gheduchten heere ende zinen lande van Vlaendren*
- *ende dat men bi alle weghe van groten vervolghen doen zoude an den coninc van Inghland, omme restitucie van scaden die d'Inghelsche den Vlamingen grotelike gedreghen hebben ter zee*

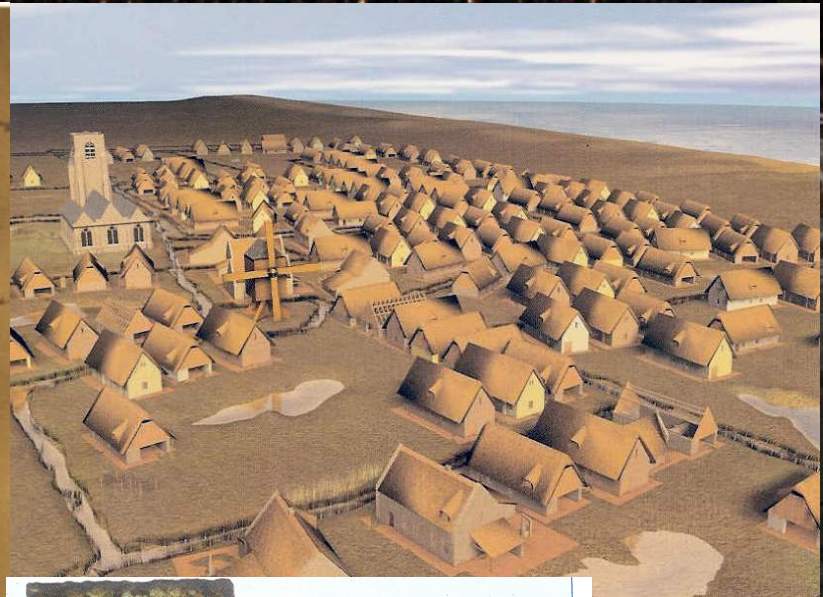


Kaapvaart en piraterij

1420: Jan van Boneem ende Jan vander Rive, tsondages den 27e in april te Duunkerke omme ghetelivererd te hebbene een scip ende andere goed toebehorende **Clais fs; Jans Heinricx ende zijnen veinoten, vrylaten wonende in Wilravensyde**, daer ghearresterd ten verzoucke van Willem Joos ende zijnen medepleghers, poorters te Duunkerke, omme zekere sculdlike zaken van coopmanscepen, van vrechte ende anders al ombewetticht ende onverbonden al daer, twelke was in bereghent ...

1428: Jan van Boneem de jonghe smaendaechs 29 in maerte bi laste van den wet ghetrocken te Coxide, 't Slepeldamme, te Heys, te Wendunen ende te **Wilravensyde** ande visschers aldaer omme hemlieden te kennen te ghevene vander wet weghe dat zij zonder begrijp haer beste doen mochten up de rovers die voor t land van Vlaenderen roofsen de coopliden ende visschers ter zee varende ende kerende.

Walraversijde: negotiëren tussen macht en marge



43. Fragmenten van figuratief gebrandchilderde glasramen uit de zone van de kapel te Walraversijde (cat. 149).

Walraversijde: negotiëren tussen macht en marge



Kapel van Walraversyde werd mee gefinancierd door:

- Willem van Halewyn: raadsheer van de Hertog en Baljuw van Brugge
- De ridders van Schoore en hun verwanten, de familie Reyphins, in huwelijksverband met Jacob Heijns, kapitein van Walraversyde
- De familie van Varsenaere: weerden en zoutzieders?

Contact met Hertog en Brugse Vrije, Kapitalistische vishandelaars en scheepseigenaars en grootgrondbezitters

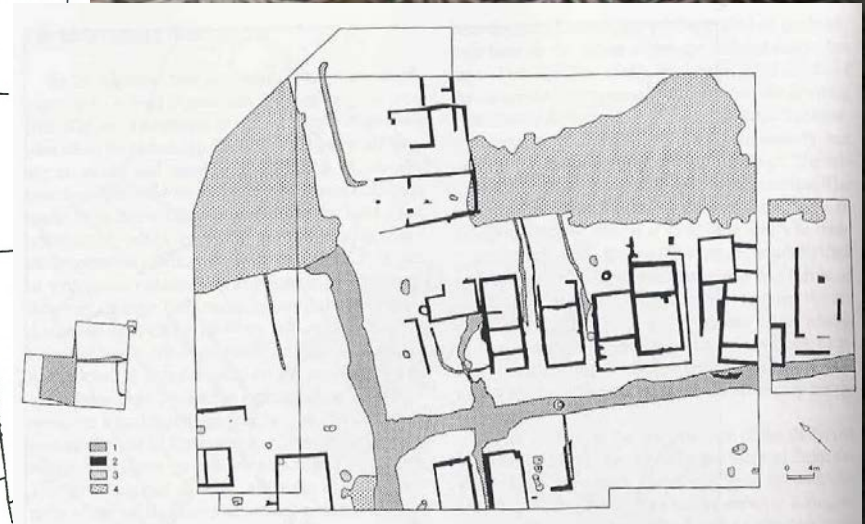
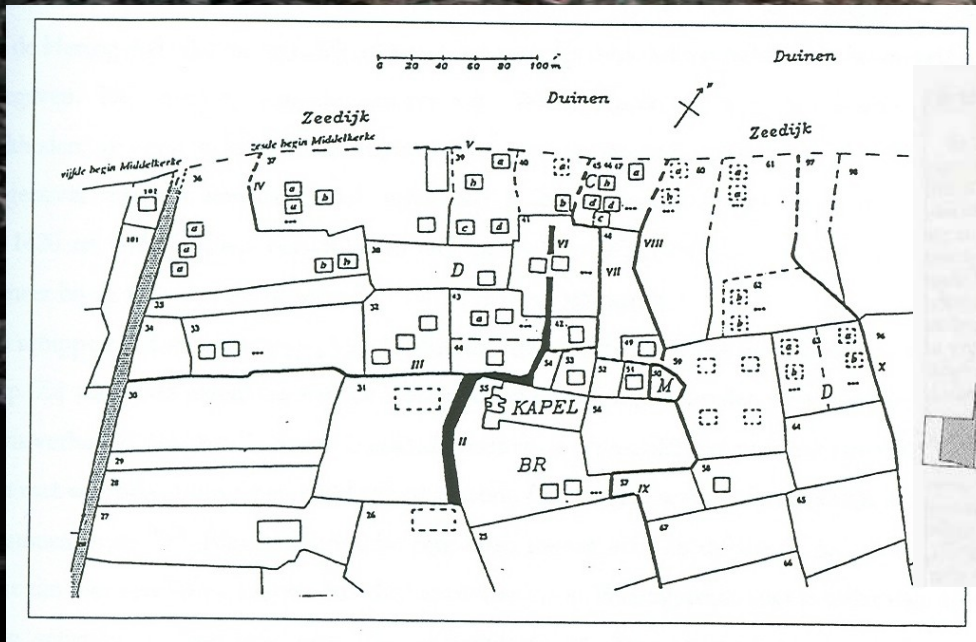
Evolutie naar vissers in loondienst en dienst van de “staat”

1458: 23r^o : Mer Diederic van Halewijn, Jan van Boneem ende Gayse Bone sondaechs 4e in december gheoordeneert ende ghelast te treckene t'Oosthende omme metgaders bden ghedeputerden vander Sluus, vanden Nieupoort ende van anderen plaetsen upden zeekand ghelegghen te hoorne de rekeninghe vanden costen ghedaen ter cause vanden vreedscepen gheordeneert ter bewaernesse vanden visschers van Vlaenderen

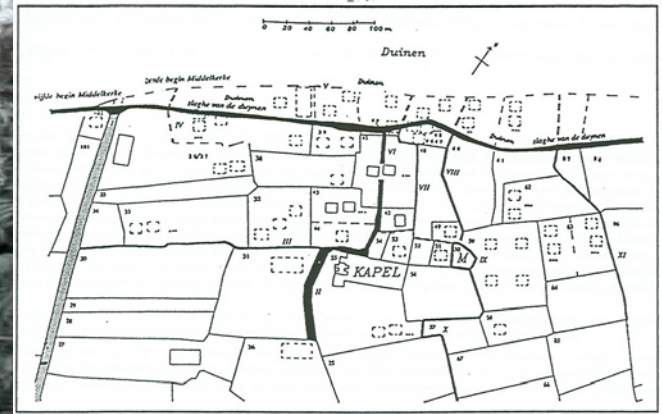
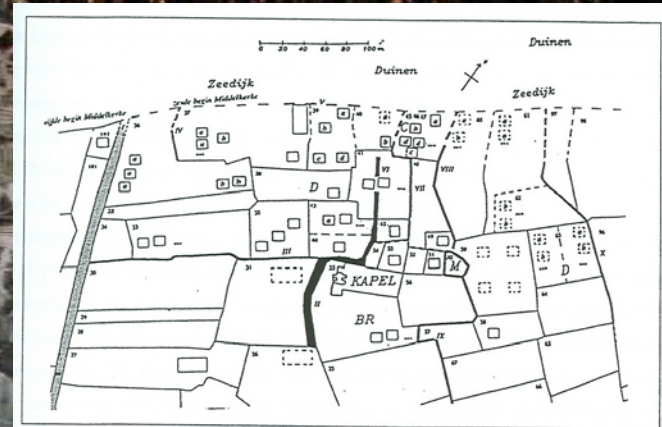
1471: Ende te Wilravensyde omme te wetene ende vernemene vanden stiermans van daer daghelycx ter zee varende hoe vele scepen ende mannen van orloghen zij zouden moghe leveren ende utereeden omme ter zee te wederstane de vyanden van onsen gheduchten Heeren ende Prince

Mijnen heere van Moerkerke ende Floreins Cruesinck van dat zij tsondaechs den eersten dach in hoymaent 71 ghezonden waren ter Sluus omme te vernemene hoe vele ende watmen zoude moghen vercopen of verhueren **tscip dat de stiermannen van Wilravenshide ter zee ghevoert hadden ter bewaernessen vanden frontieren ende visschers vanden lande**

Einde 15^{de} eeuw: Kosten van oorlogsvoering te hoog?



Einde 16^{de} eeuw - 1604: oorlogsvoering verdrijft vissers



Besluit



Duidelijke relatie tussen politiek en piraterij, Hertog!

Piraterij en kaapvaart gebeurt in bijberoep van vissers

Macht controleert en stuurt visserij 15^{de} eeuw

Relatie tot commercialisering vissersvloten